

special bodem

Een rijke bodem als basis van ons bestaan

Natuur is de basis van alles wat leeft. Ook van ons. We realiseren het ons niet dagelijks, maar door natuur zijn we schatrijk: ze geeft frisse lucht, drinkbaar water, grondstoffen, voedsel, gezondheid, plezier, rust en ontspanning. De onmisbare en soms nog onbekende factor hierbij is een gezonde bodem die voedt, water kan leiden en zelfs de identiteit van onze landschappen bepaalt. 25 Procent van de totale biodiversiteit leeft in de bodem. Deze bacteriën en micro-organismen ondersteunen het hele ecosysteem. Als die biodiversiteit op orde is, dan ben je ook verzekerd van een vruchtbare bodem en voedselzekerheid op de lange termijn. Die bodem mag meer aandacht krijgen van ons allemaal. We hebben de grond onder onze voeten en om ons heen te veel verwaarloosd. Niet met opzet, maar we zijn ons bewust geworden van de draagkracht omdat we tegen grenzen aanlopen. Zonder gezonde bodems en wateren kunnen we niet. We raken bijzondere planten- en diersoorten kwijt. Onze landschappen worden eentoniger en verliezen hun kleur en unieke karakter. En dat willen we niet! Want in die eentonige, schrale natuurlijke omgeving die we ervoor terug krijgen is het gewoon ook minder fijn wonen, werken en leven.

Het is onze gezamenlijke opgave om de balans te hervinden tussen wat de natuur kan dragen en wat we als samenleving van haar vragen. In het coalitieakkoord staat hoe we die balans in Nederland terug willen brengen: de draagkracht van het bodem- en watersysteem wordt sturend bij het landgebruik in het landelijk gebied. Onze ambitie is om samen te zorgen voor een gezonde bodem en schoon en voldoende beschikbaar water zodat we rijke natuur behouden die tegen een stootje kan. Die natuur helpt ons ook weer om ons aan te passen aan klimaatverandering.

Nederland kent van oudsher verschillende regio's. Ieder met een eigen unieke karakter. Denk aan de bodem zoals klei, zand of veen; de dieren en planten die er leven en het aanwezige water. Ieder gebied heeft dus maatwerk nodig. De mensen die er wonen en werken weten goed wat er speelt. Daarom gaan we per regio samen aan de slag met een gebiedsgerichte aanpak, het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Rijk en provincies maken samen met waterschappen, gemeenten (agrarische) ondernemers en andere partijen afspraken over natuur, stikstof, water en klimaat.

Een gezonde bodem is waardevol en kostbaar en moeten we koesteren, niet alleen voor onszelf, maar ook voor toekomstige generaties. Een duurzame omgang met de bodem is van groot belang; natuurinclusief denken en doen is de toekomst.

Het is terecht en hoopvol dat dit themanummer helemaal in het teken staat van de Nederlandse bodem. De wetenschappelijke inzichten en bijdragen van andere experts zijn onmisbaar en verrijken de opties die we hebben om samen te zorgen voor een rijke bodem als basis van ons bestaan.

Christianne van der Wal-Zeggelink
Minister voor Natuur en Stikstof

De plek waar je geworteld bent is je thuis, daar zorg je voor met aandacht en toewijding. Zo zorgt ook het leven in de bodem voor alles wat zich boven het maaiveld bevindt. Ondergronds vind je tal van diersoorten, micro-organismen en wortels van bovengrondse flora. Dit leven in en op de bodem reguleert alle natuurlijke functies van een bodem. Zij zorgen voor een luchtige structuur, afbraak van organisch materiaal, het vermogen om water vast te houden, nutriëntenuitwisseling, plaagbestrijding, koolstofvastlegging en het vormt de basis van het voedselweb. Het bodemleven heeft ons niet nodig om deze functies te kunnen vervullen. Echter, wanneer wij de bodem (intensief) verstoren zal dat bodemleven minder succesvol zijn in haar ecologische functies. En de effecten daarvan zijn reeds voelbaar in de landbouw, de natuur en ook de openbare ruimte.

Voor een goed functionerende bodem is het bodemleven onmisbaar. Een belang dat verschillende sectoren overstijgt. In 2019 concludeerden internationale wetenschappers van het IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystems Services) al dat een systeemverandering noodzakelijk is om de huidige negatieve trend van klimaatverlies en achteruitgang in biodiversiteit te keren. Dat besef begint langzaam in te dalen, maar nog altijd wordt er te veel vastgehouden aan business as usual. De vertaling van wetenschappelijke uitkomsten naar praktijkmaatregelen blijkt een lange weg te zijn. En doelstellingen in beleid voor goed bodembeheer en behoud van bodembiodiversiteit blijven achter. Maar een kantelpunt lijkt in zicht.

De aandacht voor onze bodem neemt toe met een jaarlijkse piek tijdens de Wereldbodemdag op 5 december. Het belang van een gezonde bodem met veel bodemleven wordt in steeds meer sectoren onderstreept en wetenschappelijke resultaten vormen vaker de basis van beleid. In Europa is in 2021 een EU-bodemstrategie aangenomen als onderdeel van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030. De doelstellingen in deze bodemstrategie worden mogelijk verankerd in vernieuwde bodemwetgeving voor alle Europese lidstaten. Het formeel vastleggen van prestaties voor herstel en behoud van bodemleven in de Europese Unie zou een ware zege zijn voor onze intercontinentale samenwerking en een serieuze stap in de realisatie van een toekomstbestendig milieu voor de volgende generaties.

In dit themanummer over bodem is volop aandacht voor het belang van een gezonde bodem voor onze maatschappelijke opgaven. De laatste wetenschappelijke inzichten over bodembioïologie en bodembeheer worden gedeeld en u krijgt een inkijkje in de totstandkoming van de film *Onder het Maaiveld* die in 2023 in de bioscoop zal draaien. Deze film kwam tot stand vanuit het gelijknamige programma *Onder het Maaiveld* van IUCN NL, NIOO-KNAW, WUR en De Vlinderstichting dat zich inzet voor een grotere bewustwording van het belang voor een gezonde én levende bodem onder onze voeten. Laat dit themanummer u inspireren en beroeren om gezamenlijk de omgang met de bodem in Nederland te verbeteren.

Coenraad Krijger
Directeur IUCN NL